

Күн аайы Ыгыыр үрдүгэр

(Бүтүтэ. Нина 1 стр. көр).

Коммунист А. Ф. Крон-
ников салайар сыгы-
лыттарын звенота сыгы-
ны 97 бырыһыан тын-
наах таһааран, күдүн де-
ловои тахсытын 60 бы-
рыһыанга тиздэр, 40-
тан тахса тонна эти оҕо-
рор соруктаах. Звено ба-
дарэтинэн үлэлиир. Бил-
лэрин курдук, дыл ыа-
ракааттары сөһөөтө. Хас
сыгы охтуута—бу эконо-
мическай охсуу.

Звенога төрдүлөр, Ба-
сыраны харыстааба-
х үлэлииргэ бөлөмнөр,
үлүтүрдэх тымныы
күнүгэ ыгыыртан тү-
спөкө түбүк, сырыт-айан
быдыһыгар сылдыллар,
Ырыганаабыт сыгы-

лары өрүһүөр кыах ба-
рып Буор Ураһа сыгы-
лыттарга бэйэлэрин бэри-
нилээх үлэлэринин да-
маастыылларын болгомо-
то ылбат буолуохха са-
таамаат.

Быйылгы курдук 13-
15 сылга биридэ кэлэн
аһар сыгы ыарахан
кыстыгар обществонай
баайы-дуолу сүтэрбэкс-
оһорбокко көрүү-исти-
ураты суолталаммытын
таба өйдөөһүн баарын
Буор Ураһа сыгылыттар-
ыгар сылдан өссө то-
гул итэйдикит.

Семен ПОПОВ,
б.и.и. анализ. корр.
Синюкка: А. Н. Ефре-
мов сыгы үөрүн кө-
рөр-хараһар.

П. Оксешников
фотота.

«Якутмелиоводстрой»
ПМК-тын А. А. Якух-
но салайар бис кини-
лээх интернациональ-
най биригээдэ «Мугу-
дай» совхоз сааһы-
нан Нуотара сүһүгэр
сэттис участвакка та-
лааһ уонна дулҕаны
ыраастаан 220 гектар
хoduһаны таһаарарга
түүнүгэ күнүстэри
сменанан үлэлиилэр.
Бу күнүгэ 150 гекта-
ры ыраастаатылар.
Онон бу ый 20-түгэр
бүтэрэн аны «Минда-
даайы» совхоз Соло-
меевскай отделение-
тыгар Бурханайга 407
гектар сиргэ 249 тыһ.
солкуобай суумалаах
сингирдэр системаны
таһан оҕоруохтаахтар.
Алексей Антонович
Беларуссиятан Ель-
ский куораттан колбо-
тэ быйыл алтыс сыла.

Идэтинэн — инженер-
механик, Синюкка: биридэ-
дэ чилиэтиннэрэ (хаҥас-
тан) Д. Н. Поисеен, би-
ригэдиир А. А. Якух-
но уонна В. Н. Буц
П. Оксешников
фотота.

Саганы, баатыгы — сир аайы! РЕКТОЦЕРВИКАЛЬНАЯ НЫМА

Билгин биллэринэн
ыһаҕы искусствонай
сизмэлэһиннэ үс ньыма
туттулар: вице-, ман-
уонна ректоцервикаль-
най. Союз үрдүнэн ити
үс ньыматтан саамай
«Астыннара» ректоцерви-
кальнай. Искусствонай
сизмэлэһин ити ньымата
атыттартан туох ураты-
лааһыт?

Бастатан туран, ынах
көһө оһоһуһунан (бысы-
һыһан) илиинэн кинир-
лэр буолан, ис органи-
нарын: маатка моонһун,
салааларын, личнигы
уонна фолликуллары фи-
зиологическай турукта-
рын биллэргэ кыах үөс-
күүр. Итин таһынан
ынах ис ууһуур органи-
на биридэ массааннаах-
лар. Итин матка ко-
мүсүнэр дыйыһа суох
оһоһулар. Онон сизма
маатка моонһун хана-
дыттан маатка көндөү-
гэр бэйэтэ оһоруллан
ыһыллар усулуобуйата
үөскүүр.

Итиннэн, көһө оһо-
дос көһө матка моон-
һун илин ыһыһынан бо-
бо тутан туран сизма-
лиир интэҕаны, эрбэх
эбэтэр ыһыһы чыгыһы
илиин бигээн чуолҕай-
дык уонна дьириник кил-
лэрин ситиһиллэр. Онон
ыһаҕы хатылаһыһа суох
бир көдүүтүгэр сизма-
лиир кыах үөскүүр.

Үсүһүнэн, ис ууһуур
органнар ыарыһыларын
бейаарар кыах үөскүүр
уонна итин «кистэ-
лэг» ыарыһаах ынахта-
ры сизмэлэһиннэ сизма-
ороскуотун таһаартарбат.

Ыарыһаахтарга ветери-
нарий кэмэ тутатына
оһоһулар.

Төрдүнүнэн, ити ньы-
манан сизмэлэһиннэ
туттулар полнестеро-
вай инструменнар тус-
па хаалаах буоланнар,
ыраастар уонна биридэ
туттулаат, быраһылаах
иһэллэр. Онон дьинтээх
ыраас усулуобуйага сиз-
мэлэһин ситиһиллэр.

Сизмэлэһин техника-
тын туһунан техник-осе-
менатордар тиниги быс-
панна билэ сыдыллар.
Арай сизмэлэһиннэ сте-
рильнай усулуобуйага
тутулар сылан маннны-
тары тоһоболоон бэйэ-
тиэххэ сөп. Ынах ууһуур
тас органы (орбон) ки-
чэйи ыраастаатылар.
Хайадаһын полнестеро-
вай бэрчээннээх илин
тойон эрбэтин уонна со-
мүйетин көмөлөрүнэн
атытылар. Пинтэһи
15 кыраады алаараат-
тан үһө хайыһыһан кил-
лэрдэххэ, таһаарар орган
хайааһыгар кинирбэкс
үһөнөн аһара ситиһил-
лэр.

Дойду үрдүнэн бий-
рэммит бу ньыма бийи-
республикаһыгар олус
бытааннык олоххо кил-
риллэр. Ити сүрүн бири-
ччиһитинэн уустуга боу-
лар. Ректоцервикаль-
най ньыманы туттууга осе-
менатор иһи интэҕинэн
төһгө үлэлиир эрэйил-
лэр. Онон ити ньыма ула-
хан үөрүйэҕи эрэйэр.
Сизмэлэһингэ аналлаах
станок баар буолуохтаах.
Станоктар сир аайы баар
буолбатахтар. Ол иһин би-

лиги осеменатордарбыт
судургу тыһан баары
наһаах көдүүстээх ман-
оцервикаль-най ньыманы
үлэлиилэр. Ааспыт сыл-
га оройон 35 осеменато-
рыттан ити бастыг ньы-
манан баара-суора бири-
кини үлэлэтэ. Кини 114
ынаҕы сизмэлэтэ. 4227
ынах маноцервикаль-
най ньыманы сизмэлэһ-
нэ.

Искусствонай сизма-
лэһиннэ саганы, бас-
тыгы олохтоһуһунан ма-
нык сыйыһаһыһа туох-
тан тахсарыт? Сүрүн ал-
баһынан наһаах кө-
дүүстээх маноцервикаль-
най ньыманы үтөксэ
кубулутуу буолар. Бий-
гин ити ньыманы бийи-
гиттэн ураты иһи да үлэ-
лэбэт. Онон инструмен-
нар вице- уонна ректо-
цервикаль-най ньымалар-
га анаан кэлэллэр. Ити-
нан сибээстэн иһини
өттүгэр наһаах көдүүс-
тээх маноцервикаль-
най ньыманы үлэли-
иллэр. Ити иһи ирдэбил-
лэр—бастыг ньыманы
олоххо киллэрингэ ту-
таах боппуруостар.

Е. НИКОНОВА,
ОАПХ племенной
үлэс сүрүн специа-
лиһа.

„Агропромхимия“: бэбэхээ, бүгүн, сарсын

Чурапчытааҕы «Агро-
промхимия» 1980 сыл-
лаахха «Сельская техника»
базатыгар төрүлүбүт-
тэ. Ааспыт адыс сылга

предприятие хайдах үлэ-
лээн-хамсаан кэлбитин
мантан аллараа арыһах
сыһаараларынан көрдө-
рүөххэ сөп:

	1980 с.	1987 с.
Сүрүн средство	тыһ. солк. 283,6	830,0
Валовой бородоукуйа	тыһ. солк. 150,2	533,0
Ол иһигэр мехотряд	тыһ. солк. 99,1	267,9
Автопарк	тыһ. солк. 32,7	244,0
1 киниэхэ оҕоруу	солк. 3493	7955
Үлэһит аһааһа	киһи 43	67
Харыһас	тыһ. солк. 83,3	323,0
Ороскуот барыта	тыһ. солк. 182,4	663,0
Ночоот	тыһ. солк. -55,1	-181,0
Ол иһигэр производ.	тыһ. солк. -32,2	-130,0
Культурн. техн. үлэ	га 52	613
Органическая уоһуруу	т 1380	21600
Минеральная уоһуруу	га 1817	6100
	т 111,0	523,0

Көстөрүн курдук, үүнүү
баар. Валовой бородоукуйа
3,6 төгүд улаатта. Бири-
киниэхэ оҕорон та-
һаарыт 7955 солк. тэ-
һэстэ. Эбэтэр адыс сылга
сизмэлэ ортотунан 18,6
бырыһыан үүннэ. Ити
наһаа суох көрдөрүүлэр.
Харыһас бири үлэһиткэ
быйыл 4614 солкуобайга
тиннэ ити сүрүннээх шо-
фердар уонна культурнай-
техническай үлэс кыттар
транспортыгар хамсаастар.
Көһөр сылга ити көрдө-
рүү ыраах рейска сылдыр
шофердар аһыһабыттар-
тарын, тариф төһө да
үүһүмүтүн иһин, оҕорон
таһаары улааһыта са-
бадаланар. Тэрлэтэ сүрүн
үлэлэринэн совхозтарга
сир оҕоруу, уоһурууну
киллэрин, таһаары та-
һы уонна төрүтэ ис
хаһаайыстыбаннай үлэ-
лэри буолаллар. Ол эрээ-
ри билгин даһаны база
мөһтөҥө сир оҕорор, уо-
һурууну киллэрэр техни-
ка аһыһа, кинилэргэ
запчасть көстүбэтэ, тө-
рүтэ үлэтигэр улахан
ыарахаттары үөһөтөллөр.
Маны сөргө бийиги тө-
рүтэбит үлэтин ураты-
тыһан дьинтэн, нэһэнтэн
тойон ыраах участвак-
тарга үлэлэһин буолар.
Иһинэ тыһаа үлэһити бу-
луу тэрлэттэ уустук-
тардаах, үлэһит киһи ку-
руук тийбэт.

Совхозтарга дуоҕабар
быһыһыһан тоһоруохтаах
сүрүн үлэһитинэн мине-
ральнай, органическай уо-
һуруулары киллэрин
буолар. «Агропромхимия»
төрүлү иһигинэ X пати-
леткада совхозтар бей-
лэрин күүстэринэн 1859
тонна минеральнай, 49310
тонна органическай уо-
һуруулары киллэрбиттэ-
р. Уон бириэс патилет-
када бу үлэ кэмэйдэрэ
минеральнай уоһурууга
3,2, органическай уоһу-
рууга 2,7 төгүд улаатты-
лар. Эһилин көһөтө ту-
рар. Ол үрдүнэн мине-
ральнай уоһуруу иһигэр
кэмэйдэ балансааһа
баһыһа, хoduһа иһин
бааро эр 8 бырыһыа-

нын, өттөн органическай
уоһурууну киллэрин ба-
һыһа 18 бырыһыан
ыһыллар. Бу олус кыра.
Уон иһикис патилеткада
сир уоһун тусарыһа

Экономика боппуруоһа

1988 сыллаахха сө-
һөһүн 18 күнүгэр рай-
исполком 270 күмүрдээх
быһаарыһа таһан ту-
рар. Ити быһаарыһа
сөп түбэлтэлэрин бу па-
тилетка устата 10500
тонна минеральнай, 301
тыһ. тонна органическай
уоһуруу хoduһага, ба-
һыһа киллэриллээх-
тээх. Бу быһаарыһа
баһыһа иһигэр, иһи сымт
у-
тата бири сыллаах эр
үлэ дэмэһэ оһоһулуһа.

Ити үлэлэргэ кэмэ
баһаарыһы күүтэр боппу-
руостар бааллар. Мине-
ральнай уоһурууну кил-
лэрин—наһаах болдооххо
ыһыллар үлэ. Онон бол-
доу куоттарбат туһу-
гар оччоһон элбэх тех-
ника наада. Ити бастыг
тыһан. Иһигинэн, тула-
һы эйгэни харыстаа-
һы боппуруоһа күүсө
туарыһы минеральнай
уоһурууну киллэрин тех-
никоһытын, бириэмэтин
тутуһу, сир сытар бала-
һыһыһа учуоттаһын,
уоһурууну көрүү-хара-
һы сөһтөөх быһаары-
һы эрэйиллэр. Ол эрээ-
ри боппуруостар анар-
дас «Агропромхимия» күү-
һүнэ кыаллыбаттар. Оро-
һуон таһыһыгар элбэх
төрүтэр, иһигэр-өйдөтөр
үлэһи кэлминик мыһы-
һы күүтөллөр. Үсүһүнэн,
органическай уоһурууну
киллэрингэ ардыгар өй-
дөһөт түгэһиэр бааллар.
Быйыл оройон 60 тыһ.
тонна органическай уоһу-
рууну киллэрэхтээх, ол
иһигинэн 26 тыһ. тонна
—«Агропромхимия» Дуо-
ҕабар быһыһыһан, ити
кэмэйдөөх үлэтигэр 12
тыһ. тонна соһхөтөр
балбаарыһа кыһыһы
кэмэйдэ киллэринтээхтэр.

Маны уустук кыс-
тыһа бу боппуруоһунан
совхоз салайааччыларын
мискиһэр, дуоҕабары то-
лорууну модьуйсар кыр-
дыһа да сир таһынан
курдук. Итинэн да атын
көһөрүүнү күүтэртөт би-
һаар боппуруостара эл-
бэх. Онуоха эһиһаһыһа
балбаарыһа тиннэ кил-
лэһтээх. Төһө сатаама-
тый, онно аналлаах «Агро-
промхимия» саатар кэ-
тэх ыла балбаарыһа кө-
һөһөһө, эрэйдээһөһө
баһыһага таһара туар.
Хаары тинтэринин, чингэ-
тэринин кыттарар, хаар

